

MYSTERIE

WAAR KWAMEN ZE VANDAAN?

In een Mysterie gaat de leerling aan de slag als 'historisch onderzoeker'. Daarmee is mysterie een van de meest motiverende en krachtige activiteiten binnen Actief Historisch Denken. Een mysterie gaat altijd over een uitdagend probleem of dilemma. Dat mysterieuze probleem vraagt om onderzoek en een oplossing. Het onderzoek gebeurt aan de hand van kaartjes met informatie. Daarmee gaan de leerlingen aan de slag.

Een 'Mysterie' laat leerlingen:

- argumenteren en redeneren
- identificeren, classificeren, ordenen en relateren
- naar elkaar luisteren, begrijpend lezen, onderzoeken en inleven
- samenhangen ontdekken
- de dimensie 'tijd' ervaren

Onderwerp	De bijzondere positie van de Republiek en de toestroom van buitenlandse migranten
Activiteit	Leerlingen gebruiken losse strookjes tekst om de centrale vraag in dit mysterie op te lossen
Tijdsduur	De werkvorm duurt 50 minuten, inclusief nabespreken
Beginsituatie	Niveau: onderbouw havo/vwo In de klas zijn de Gouden Eeuw, het Nederlandse economische succes en de toestroom van migranten naar de Republiek
Instrueren	Wat: in tweetallen proberen te achterhalen welke groepen naar de Nederlandse Republiek kwamen Hoe: samen, aan de hand van informatie uit bronnen, centrale vragen proberen te beantwoorden
Uitvoeren	Waarom: zo leer je de Gouden Eeuw, migratiepatronen en de Republiek Leerlingen doen de activiteiten in tweetallen. Na afloop beantwoord iedere leerling individueel vragen op een vragenblad.
Nabespreken	Wat: wat heb je geleerd? Welke ontwikkelingen zie je? Hoe: hoe hebben jullie het gedaan? Wat deden jullie waardoor het goed ging? Waarom: hiermee krijg je meer een beeld van de Nederlandse Republiek en het economische succes, tezamen met migratiestromen

Literatuurverwijzingen:

- Havekes, H. (red.), *Geschiedenis doordacht: Actief Historisch Denken 2* (Boxmeer, 2005).
- Fisher, P. (red.), *Thinking Through History* (Londen, 2000).
- Vries, J. de (red.), *Actief Historisch Denken: Opdrachten voor activerend geschiedenisonderwijs* (Boxmeer, 2004).

Deze werkvorm is volledig tot stand gekomen om geschiedenisdocenten te inspireren activerende didactiek toe te passen in hun lessen. Mocht u van mening zijn dat in deze specifieke werkvorm content gebruikt is waarover u copyright beschikt, kunt u zich wenden tot de beheerder van de website.

MYSTERIE

WAAR KWAMEN ZE VANDAAN?

De zeventiende eeuw betekende een Gouden Eeuw voor de Republiek. Er was in verhouding veel welvaart, de Republiek kende een vorm van gewetensvrijheid en de schilderkunst en wetenschap kwamen tot bloei. Al deze gunstige omstandigheden maakten de Republiek aantrekkelijk voor migranten. Gedurende de zeventiende eeuw kwamen grote groepen mensen naar de Republiek. In dit mysterie ga je proberen te achterhalen waar deze mensen vandaan kwamen en waarom ze juist naar de Republiek kwamen.

Bestudeer de bronnen die je van je docent krijgt en beantwoord de volgende vragen (geef bij de beantwoording aan welke kaartjes je hebt gebruikt):

- welke groepen mensen in de zeventiende eeuw naar de Republiek kwamen;
- welke motieven deze mensen hiervoor hadden en;
- in hoeverre deze vluchtelingen welkom waren.

1 'In 1618 begonnen de Bohemers een opstand tegen hun heer, de keizer van Duitsland. Deze opstand mondde uit in dertig jaar oorlog (de dertigjarige oorlog). Op het programma stond de uitroeiing van het protestantisme in die gebieden waar het idee van de Godsdienstvrede van Augsburg, wiens land, diens godsdienst, toch was binnengedrongen.'

Een kennismaking met de geschiedenis van de nieuwe tijd (Michiel van Os e.a.)

2 'Lodewijk XIV voerde een steeds zwaarder onderdrukkende politiek ten aanzien van de protestanten. Er werden zogeheten dragonnades (soldaten) ingezet die de protestantse families aanvielen. Dit alles leidde in 1685 tot de officiële terugtrekking van het Edict van Nantes. De hugenoten die weigerden om zich tot het katholicisme te bekeren, moesten vluchten.'

Politiek-religieuze vluchtelingen in de Republiek (C.M.G. Bervkens-Stevelinck)

3 'De grootste migratiegolf kwam uit de Zuidelijke Nederlanden na de val van Antwerpen in 1585. In dit jaar heroverde de Spaanse landvoogd Parma Antwerpen. Antwerpen was vanaf dat moment definitief katholiek. Naar schatting trokken 100 000 tot 150 000 Zuid-Nederlanders naar de Republiek. Een deel van deze immigranten zocht toevlucht in de protestantse Republiek.'

Dynamiek en stagnatie in de Republiek (Conny Bastiaans e.a.)

4 'Onder de immigranten vormden de joden een aparte groep, omdat zij geen christenen waren en hun eigen gebruiken en taal (het Jiddisj) in stand hielden. Daarom werden zij met meer wantrouwen bekeken dan andere immigranten. Ook bestond er angst voor de concurrentie van joden.'

Dynamiek en stagnatie in de Republiek (Conny Bastiaans e.a.)

5 'Pas in 1598 slaagden zij erin de koning tot een nieuw edict te bewegen, waarin de rechten en vrijheden van de Franse protestanten precies werden omschreven. Dit was het Edict van Nantes (1598). [...] Gewetensvrijheid werd in bepaalde plaatsten aan een ieder gegarandeerd (dus niet in heel Frankrijk).'

Vlucht naar de vrijheid (H. Bots e.a.)

6 'Duizenden joden trokken naar de Republiek. De eerste groep was afkomstig uit Spanje en vooral Portugal. Deze joden waren vooral kooplieden. Zij hadden religieuze en economische motieven. Veel groter was de tweede groep, die vanaf 1620 uit Duitsland en Polen kwam. Deze joden waren gevlucht voor jodenvervolgingen.'

Dynamiek en stagnatie in de Republiek (Conny Bastiaans e.a.)

7 'Aangetrokken door de welvaart trokken ook veel arbeiders naar de Republiek, vooral uit het Duitse Rijk. In de 17de en 18de eeuw waren er niet genoeg Nederlanders te vinden voor het zware werk in de scheepsbouw. Het leger van de Republiek bestond voor een groot deel uit buitenlanders. Veel beschikbaar werk en hogere lonen waren zeker aantrekkelijk.'

Sprekend Verleden (Conny Bastiaans e.a.)

8 'Nu adieu Brabant schoon, adieu Antwerpen groot;
Adieu mooie stad, daar waar de schatten te vinden zijn;
Van waar handel te vinden is op iedere hoek;
Adieu mooi land, en prachtige rivieren;
Adieu speelhuizen, adieu al die vreugde;
Antwerpen, ik vrees nu dat de vijand u zal erven;
Die zal zorgen voor een ondergang.'

Belegering van de stad Antwerpen in 1585 (Jacob Duym)

9 'De over het algemeen verdraagzame en economisch welvarende Republiek was voor de migranten doorgaans een ideaal toevluchtsoord. In de Hollandse steden was er een constant tekort aan arbeidskrachten. Daarom was de komst van immigranten bijna altijd gewenst.'

Dynamiek en stagnatie in de Republiek (Conny Bastiaans e.a.)

10 'Heel in het kort luidt het als volgt, waarbij we de zogenaamde Sefardische of Portugese joden uit Spanje moeten onderscheiden van de Asjkenazische joden uit Duitsland en Polen. De joodse minderheid uit Spanje verloor in 1492 alle rechten, evenals de groep moslims. Beide groepen werden voor de keus gesteld: katholiek worden of vertrekken.'

Winnaars en verliezers (Leo Lucassen e.a.)

11 'De bloei van de Leidse en Haarlemse textielindustrie hield verband met de Dertigjarige Oorlog (1618- 1648). [...] De legers die door deze gebieden trokken, plunderden en verwoestten op grote schaal. Vooral veel protestantse Duitsers gingen op de vlucht. De Leidse en Haarlemse textielindustrie kon profiteren van de verwoesting van de Duitse textielsteden.'

Dynamiek en stagnatie in de Republiek (Conny Bastiaans e.a.)

12 'Economische factoren speelden een belangrijke rol in de migratie. Maar behalve de hoop om elders werk te vinden of meer te verdienen, vormde het verbod om een bepaald geloof te belijden, ook een reden om te emigreren. De veroveringen van de Zuidelijke Nederlanden vanaf 1579 door de hertog van Parma dreef vele Vlaamse protestanten naar de Republiek.'

Van agrarische samenleving tot verzorgingsstaat (B.M.A. de Vries e.a.)

13 'Om aan de vervolgingen te ontkomen waren er zeer veel hugenoten die naar het buitenland trokken. Zeker 200 000 mannen, vrouwen en kinderen kozen de weg naar de vrijheid ergens anders, waaronder de Republiek. Met de Synode van Dordrecht werd hun toegestaan hun Franstalige kerkvergaderingen voort te zetten. Ook mochten ze eigen kerken oprichten.'

Vlucht naar de vrijheid (H. Bots e.a.)

14 'Volgens de beste schattingen waarover we nu beschikken, vestigde zich in de loop van de zeventiende eeuw minstens een half miljoen vreemdelingen op het grondgebied van de Republiek. Het overgrote deel trok naar de steden in het westen. Van de Amsterdamse bevolking was halverwege de eeuw ongeveer de helft in het buitenland geboren.'

Gouden Eeuw: het raadsel van de Republiek (M. Prak)

15 'Die mensen kwamen zeker niet alleen om economische redenen. Naar schatting een kwart van de buitenlandse migranten kan als vluchteling worden aangemerkt. Joodse migranten hoopten in de Republiek een minder vijandig klimaat te vinden.'

Gouden Eeuw: het raadsel van de Republiek (M. Prak)

16 'Toen Lodewijk XIV in 1685 het Edict van Nantes herriep vluchtten 130.000 hugenoten naar het buitenland. Veel Duitse migranten in de eerste helft van de zeventiende eeuw waren op de vlucht voor het geweld van de Dertigjarige Oorlog.'

Gouden Eeuw: het raadsel van de Republiek (M. Prak)

MYSTERIE

WAAR KWAMEN ZE VANDAAN?

Groep naar de Republiek	Motieven voor hun reis	Welkom of niet?